

Lausunto / Teerijärven kunnanosan liittäminen Kokkolan kaupunkiin (osakuntaliitos)

Kaupunginhallitus 03.06.2024 § 281
438/00.01.11/2024

Valmistelija

Hallintojohtaja Ben Weizmann, strategiapäällikkö Piia Isosaari, työllisyyspäällikkö Sanna-Mari Levijoki, sivistysjohtaja Terho Taarna

Kruunupyyn kunnanhallitus on 6.5.2024 (§ 107) tekemällään päätöksellä päättänyt pyytää Kokkolan kaupungin lausuntoa osakuntaliitosta koskevan aloitteen johdosta. Kruunupyyn kunnanhallitus on 19.3.2024 vastaanottanut kuntarakennelain 11 §:n mukaisen aloitteen Kruunupyyn kuntaan kuuluvan Teerijärven kunnanosan liittämiseksi Kokkolan kaupunkiin.

Liite A § 281 Lausuntopyyntö
Liite B § 281 Aloite liitteineen

Kuntarakennelain 11 §:n mukaan esityksen kunnan osan siirtämisestä toiseen kuntaan voi tehdä muutoksen kohteena olevan kunnan valtuusto, kuntien valtuustot yhdessä, kunnan jäsen tai ministeriö. Kunnan tai kuntien tekemä esitys on toimitettava ministeriölle, kun taas kunnan jäsen toimittaa esityksensä oman kuntansa kunnanhallitukselle, jonka on hankittava esityksestä kaikkien muutoksen kohteena olevien kuntien valtuustojen lausunnot. Lausunnosta tulee ilmetä kunnan kanta kuntajaon muuttamiseen perusteluineen. Kruunupyyn kunnanhallituksen on toimitettava esitys sekä hankkimansa lausunnot ministeriölle kuuden kuukauden kuluessa esityksen vastaanottamisesta.

Yksittäisen kunnan ja kunnan jäsenen esityksessä kunnanosan siirtämisestä toiseen kuntaan on perusteltava kuntajaon muuttamisen tarve ja selvitettävä, miten kuntarakennelaissa säädetyt kuntajaon muuttamisen ja päätöksenteon edellytykset täyttyvät ja tämän jälkeen ministeriö määrää yksittäisen kunnan tai kunnan jäsenen tekemän kunnan osan siirtämistä koskevan esityksen valmistelevasta käsittelystä, jollei se hylkää esitystä heti. Esityksen voi hylätä heti, jos muutoksen kohteena olevan kunnan valtuusto on vastustanut sitä tai jos kuntajaon muuttamiselle ei ole riittäviä edellytyksiä. Ministeriö voi perustellusta syystä myös lykätä valmistelevan käsittelyn aloittamista. Mikäli ministeriö päättää panna vireille kunnan osan siirtämisen toiseen kuntaan määrää se toimitettavaksi saman lain 4 luvussa tarkoitetun erityisen kuntajakoselvityksen.

Aloitteessa, joka on osoitettu valtiovarainministeriön kuntaosastolle esitetään siis, että Teerijärven kunnanosa liitettäisiin Kokkolan kaupunkiin osakuntaliitoksella. Aloitetta perustellaan liitteenä olevasta aloitteesta tarkemmin ilmenevällä tavalla muun muassa sillä, että Teerijärven kunnanosa on historiallisesti ja kulttuurin, sekä

asiointi- ja työssäkäyntialueen osalta aina kuulunut Kokkolan kaupungin vaikutusalueeseen. Tämän lisäksi aloitteessa tuodaan esiin, että Teerijärvi on ollut osa Kokkolaa aina 1860-luvulle asti ja oli itsenäinen kunta aina vuoteen 1968 asti. Osakuntaliitosta perustellaan tämän lisäksi varsin vahvasti myös sosiaali- ja terveystalveluiden saatavuuden turvaamisen näkökulmasta.

Kuntarakennelain 2 §:n mukaan kuntajaon kehittämisen tavoitteena on elinvoimainen, alueellisesti eheä ja yhdyskuntarakenteeltaan toimiva kuntarakenne, joka vahvistaa kunnan asukkaiden itsehallinnon edellytyksiä. Tavoitteena on myös, että kunta muodostuu työssäkäyntialueesta tai muusta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata kunnan asukkaiden palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta sekä riittävästä omasta palvelutuotannosta.

Samana lain 4 §:ssä säädetään kuntajaon muuttamisen yleisistä edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan kuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos edistää yllä esitettyjä 2 §:ssä tarkoitettuja kuntajaon kehittämisen tavoitteita sekä parantaa:

- 1) kunnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta tai muuten edistää kunnan toimintakykyä;
- 2) alueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita;
- 3) alueen elinkeinojen toimintamahdollisuuksia; tai
- 4) alueen yhdyskuntarakenteen toimivuutta.

Kruunupyyn kunnan Teerijärven kunnanosan (Teerijärven keskusta ja Teerijärven kunnanosa) asukasmäärä on 1945 asukasta (Tilastokeskus / Kunnan osa-alueuokitus vuoden 2023 väestöllä).

Liite C § 281 Yhteenveto Teerijärven asukasluvun kehittymisestä

Aloitteessa on esitetty yllä olevan mukaisesti erilaisia perusteita aloitteessa tehdyn esityksen tueksi. Asiaa tuleekin tarkastella annetun tiedon ja saatavissa olevan faktan valossa. Oleellista on, että arvioinnin tueksi esitetään seikkoja, joiden pohjalta voidaan arvioida kuntarakennelaissa esitettyjen edellytysten täyttyminen. Tässä yhteydessä todetaan, että Kokkolan kaupunginvaltuusto on 5.2.2024 § 6 antanut lausunnon Kruunupyyn kunnan Alavetelin kunnanosan osakuntaliitosta koskevassa asiassa. Aloitteessa on erikseen viitattu Alavetelin kunnanosan osakuntaliitosta koskevaan aloitteeseen ja koska perusteet aloitteeseen ovat lähtökohtaisesti samankaltaiset, viitataan tässäkin lausunnossa soveltuvin osin kaupunginvaltuuston aiemmin antamaan lausuntoon. Todetaan, että ministeriö ei ole ratkaissut Alavetelin osakuntaliitosta koskevaa asiaa.

Alueellisen elinkeino- ja työllisyyspolitiikan toteutumisen osalta on oleellista, että asiaa ensinnäkin tarkastellaan asiointi ja työssäkäyntialueen näkökulmasta. Työllisyyspalvelujen tuottamisen osalta katsotaankin, että Teerijärven maantieteellinen sijainti tarjoaa hyvät mahdollisuudet palvella Teerijärvellä asuvia asiakkaita ja yrityksiä tulevalla työllisyysalueella Työllisyyspalvelujen näkökulmasta Teerijärven osakuntaliitos mahdollistaisi työnhakija- ja yrityspalveluasiakkaiden lähipalvelut Keski-Pohjanmaan työllisyysalueen Kaustisen toimipisteessä teerijärveläisille asiakkaille. Etäisyys Teerijärven keskustasta Kaustiselle on vain 11 kilometriä. Pietarsaaren työllisyysalueen lähipalvelupisteiden sijainti ei ole vielä tiedossa, mutta Teerijärvellä asuvien henkilöiden asiointi tulee tapahtumaan pääasiassa Pietarsaaresta tai Kruunupyyn keskustasta, joihin on matkaa 35-50 kilometriä. Vuoden 2024 loppuun asti toimivan Pohjanmaan TE-toimiston alueella asiakkaat ovat voineet vapaasti asioida Kaustisella, Kokkolassa tai Pietarsaareissa, mutta vuoden 2025 alusta alkaen asiakkaat asioivat uusilla työllisyysalueilla. Keski-Pohjanmaan työllisyysalueeseen tulevat kuulumaan Halsua, Kannus, Kaustinen, Kokkola, Lestijärvi, Perho, Toholampi ja Veteli. Kruunupyy suuntautuu Pietarsaaren työllisyysalueeseen, johon kuuluvat Pietarsaaren lisäksi Kruunupyy, Luoto ja Pedersöre. Osakuntaliitos siis lyhentäisi asiointimatkaa työllisyyspalvelujen asiakkaille, vaikka suuri osa työllisyyspalvelujen asioinnista tapahtuu puhelimella ja sähköisessä asiointipalvelussa.

Teerijärvellä on vuoden 2022 tilastojen mukaan 748 työpaikkaa, joista 65 alkutuotannossa, 450 jalostuksessa ja 233 palveluissa. Teerijärven 18-vuotta täyttäneistä 397:lla on perusasteen koulutus, 60:lla ylioppilastutkinto, 597:lla ammatillinen tutkinto, 288:lla alemman korkea-asteen tutkinto ja 69:lla ylempi korkea-asteen tutkinto vuoden 2022 tilastojen mukaan. Työttömien määrä on Teerijärvellä pysynyt suhteellisen tasaisena vuodesta 2010 lähtien. Työttömiä ollut vuosittain n. 50 henkilöä ja työttömien määrä on vaihdellut vuosittain n. 30 ja 70 henkilön välillä vuosien 2010-2022 aikana. Työllisten määrä on Teerijärvellä laskenut vuoden 2010 854:stä vuoden 2022 729 henkilöön.

Asukkaiden ja yritysten näkökulmasta arjen sujuvuus ja yritysten toimintaedellytykset eivät katso kunnan rajoja. Asukkaat ylittävät kuntarajat työssäkäyntiin ja vapaa-ajan asiointiin liittyen päivittäin. Pendelöinti tarkoittaa asuinpaikkakunnan ja työssäkäyntipaikkakunnan välistä työmatkaliikennettä. Osakuntaliitoksen näkökulmasta työmatkaliikenteen lisäksi on hyödyllistä tarkastella myös muun asiointi ja vapaa-ajan liikkumisen määriä.

Valtatie 13 yhdistää Kokkolan keskustan ja Teerijärven kunnanosan. Yhdystie 7430 johtaa Valtatie 13:sta Teerijärven kirkonkylälle. Etäisyys on n. 40 km ja kulkuaika 32 minuuttia. Kokkolalla ei ole yhtenäistä kuntarajaa Teerijärven kunnanosan kanssa. Maankäytön osalta katsottuna osakuntaliitos olisi toiminnallinen ainoastaan Alavetelin osakuntaliitoksen myötä. Aiemmassa Alaveteliä koskevassa lausunnossa todettiin, että Valtatie 13 yhdistää

Kokkolan keskustan ja Alavetelin kirkonkylän. Etäisyys on n. 18 km ja kulkuaika 20 minuuttia. Kokkolan Oivun ja Alavetelin Sandbackan kylärakenne liittyvät toisiinsa kunnanrajalla. Kyliä yhdistää valtatie 13 lisäksi Oivuntie. Kokkolan strategisessa aluerakenneyleiskaavassa (hyväksytty 7.3.2022) on esitetty liikenteen kehittämiskohteena ylikunnallinen kevyenliikenteen yhteystarve valtatie 13 vartta Kokkolasta Alaveteliin. Mahdollisen osakuntaliitoksen myötä voisi valtatie 13 kehittäminen olla luontevampaa.

Kokkolan strategisessa aluerakenneyleiskaavassa (hyväksytty 7.3.2022) ei ole osoitettu kehittämistoimenpiteitä Kokkolan ja Teerijärven kunnanosan välille.

Edellisen lausunnon tueksi oli teetetty erillinen matka-analyysi Kokkolan ja Alavetelin välisestä liikkumisesta (Ramboll, Telia Crowd Insight, 24.1.2024). Matka-analyysissä selvitettiin, kuinka monta matkaa on tehty valitun lähtö- ja määränpään välillä, milloin matkat alkoivat ja loppuivat sekä miten matkat vaihtelevat päivä-, viikko- ja kuukausitasolla. Tehdyssä analyysissä tarkasteltiin liikennemääriä arkipäivänä työmatkaliikenteen (klo 06-09), asiointiliikenteen (klo 09-15) ja ilta-/vapaa-ajanliikenteen (klo 15-22) osalta. Matka-analyysin tulosten perusteella voidaan todeta, että työmatkaliikenne suuntautui Alavetelistä vahvasti Kokkolan suuntaan. Vastaavasti iltaliikenteessä paluusuunta oli selkeästi Alavetelin suuntaan, mikä osaltaan kertoo siitä, että myös vapaa-ajan asiointia suuntautuu Alavetelistä Kokkolaan. Tässä lausunnossa viitataan soveltuvin osin ylä mainittuun matka-analyysiin.

Liite D § 281 Matka-analyysi

Kuntarakennelain tavoitteena on, että kunta muodostuu työssäkäyntialueesta tai muusta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata kunnan asukkaiden palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta. Näin ollen katsotaan, että yllä oleva osaltaan tukee niitä päämääriä, joita aloitteessakin osakuntaliitoksella tavoitellaan.

Kokkolan kaupungin olisi mahdollista ottaa järjestettäväkseen Teerijärven alueen nykyiset kunnan järjestämät opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut, mikäli Teerijärven osakuntaliitos Kokkolaan toteutuisi.

Koska Teerijärven alueella ei ole ruotsinkielistä 7.-9. luokkien perusopetuksen koulua, Teerijärven 7.-9. luokkien oppilaat käyvät nykyisin Kruunupyyn kuntakeskuksessa sijaitsevaa ruotsinkielistä Ådalenin koulua (Ådalens skola), jonne matka Teerijärven keskustasta on noin 37 km.

Tältä osin osakuntaliitoksen seurauksena tulisi harkittavaksi 7.-9. luokkien ruotsinkielisen perusopetuksen järjestäminen Kokkolan keskustassa sijaitsevassa ruotsinkielisessä Donnerskan koulussa (Donnerska skolan), jonne matka Teerijärven keskustasta on noin 40 km. Donnerskan koulun tänä vuonna valmistuvine peruskorjattuine ja laajennettuine tiloineen arvioidaan pystyvän järjestämään

opetuksen myös Teerijärven alueen ruotsinkielisille 7.-9. luokkien oppilaille ilman uusia rakennusinvestointeja.

Kokkolan kaupungin ja Kruunupyyn kunnan välillä on keskinäinen sopimus, johon pohjautuen Kruunupyyn keskusta-alueen sekä Alavetelin alueen suomenkielisten perusopetuksen oppilaiden opetus järjestetään Kokkolan kaupungin ylläpitämissä kouluissa Kokkolassa, mutta Teerijärven alueen suomenkieliset perusopetuksen oppilaat käyvät koulua Kaustisella, jonne Teerijärven keskustasta on noin 11 kilometrin matka. Teerijärven keskustaa lähimmät Kokkolan kaupungin perusopetuksen koulut ovat Rahkosen koulu, johon on matkaa noin 32 kilometriä sekä Isokylän koulu, johon on matkaa noin 39 kilometriä. Näin ollen tarkoituksenmukaisinta olisi pyrkiä jatkamaan yhteistyötä Kaustisen kunnan kanssa Teerijärven alueen suomenkielisten perusopetuksen oppilaiden opetuksen järjestämisessä.

Toisen asteen koulutuksen järjestämisen osalta Teerijärven osakuntaliitos ei aiheuttaisi muutoksia, koska opiskelijat voivat vapaasti hakea haluamiinsa lukiokoulutuksen tai ammatillisen peruskoulutuksen oppilaitoksiin toisen asteen koulutuksen yhteishaussa. Näin ollen teerijärveläisten nuorten olisi mahdollista hakea yhtä lailla lukiokoulutukseen esim. Kruunupyyn, Kaustisen tai Kokkolan lukioihin tai haluamaansa ammatillisen peruskoulutukseen, kuten tähänkin saakka on tapahtunut.

Esitetyn osakuntaliitoksen taloudellisia vaikutuksia on luonnollisesti vaikea arvioida. Selvää on, että mahdollisia hyötyjä olisivat muun muassa tehokkuus ja skaalaedut, yhteiset hankkeet ja vastaanottavan kunnan osalta verotulojen ja valtionosuuksien kasvu. Resurssien osittainen yhdistäminen ja taloudellisten voimavarojen kohdentaminen tehokkaalla tavalla lisää taloudellista liikkumavaraa. Näin ollen olisikin oleellista suorittaa taloudellinen ja toiminnallinen analyysi osana selvitystä mahdollisen osakuntaliitoksen taloudellisiin vaikutuksiin liittyen.

Kruunupyyn kunta on aiemmin kuulunut Keski-Pohjanmaan sosiaali-terveyspalvelukuntayhtymään. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (1.1.2023 lukien) takia Kruunupyyn kunta kuuluu nykyään Pohjanmaan hyvinvointialueeseen. Kuten aloitteessakin todetaan, niin tältä osin tilanne on muun muassa Teerijärven kunnanosan asukkaiden osalta muuttunut. Saadun selvityksen perusteella 81 Teerijärven kunnanosan asukasta on vaihtanut terveyskeskusta Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueelle (Soite). Yhteensä 505 Kruunupyyn kunnan asukasta on vaihtanut Soiten alueen Terveyskeskukseen (Soiten potilastietojärjestelmän tietokanta). Kun otetaan huomioon terveyskeskusta vaihtaneiden Teerijärveläisten (suhteellisen suuri) määrä voidaan todeta, että palveluiden tuottavuus ja laadun turvaaminen ovat tältä osin varsin tärkeitä argumentteja, kun arvioidaan osakuntaliitokseen liittyvää selvityshintressiä. Kun vielä huomioidaan, että sosiaalilainsäädännön piiriin kuuluvat palvelut eivät valinnanvapauden piiriin kuulu, niin todetaan, että tältä osin ei voida puhua alueellisesti eheästä kokonaisuudesta.

Aloitteessa todetaan, aivan oikein, että tässä yhteydessä ei voida olla nostamatta esiin mahdollisen osakuntaliitoksen merkitystä niin Kokkolan kaupungin ruotsinkielisen vähemmistön aseman vahvistumisen näkökulmasta kuin osakuntaliitoksen merkitystä Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueelle samasta syystä.

Arvioitaessa osakuntaliitosta Teerijärven osalta on luonnollista, että asiaa tarkastellaan yhdessä Alavetelin kunnanosan osakuntaliitosta ja tarkoituksenmukaista lieneekin, että asiaa käsitellään yhtenä kokonaisuutena. Yllä oleva huomioiden Kokkolan kaupunki korostaa niin aiemmin kuin nyt esitetyn osakuntaliitoksen selvitystarvetta kuntakentän sekä kuntarakenteen muutostarpeen näkökulmasta. Kuntarakennelain tavoitteidenkin mukaisesti tulevaisuudessa on yhä enenevässä määrin kiinnitettävä huomiota yhtenäisen kuntarakenteen, työssäkäyntialueiden ja ennen kaikkea kuntien elinvoiman vahvistamiseen. Palvelurakenteiden ja -prosessien osaltakin todetaan, että selvitysintressi on kokonaisuus huomioiden ilmeinen.

Kokkolan kaupunki haluaa tässä yhteydessä todeta, että yhteistyö Kruunupyyn kunnan kanssa on toimivaa ja Kokkolan kaupungilla ja Kruunupyyn kunnalla onkin useita eri yhteistyöhankkeita vireillä, joista keskeisinä voidaan mainita esimerkiksi niin sanotun Kruunuportin- alueen (Vt 8 varrella) kehittäminen sekä yhteisen lentoaseman kehittäminen palvelemaan alueen asukkaita ja yrityksiä. Tältä osin aloitteessa esitetty ei luonnollisestikaan muuta Kokkolan kaupungin ja Kruunupyyn kunnan välistä yhteistyötä.

Kaupunginjohtaja

Kaupunginhallitus

- 1 esittää kaupunginvaltuustolle, että valtuusto antaa yllä olevan lausunnon osakuntaliitosta koskevan aloitteen johdosta.
- 2 päättää tarkastaa asian kokouksessa.

Päätös

Kaupunginhallitus hyväksyi päätösesityksen.